

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНО-ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

STRUCTURAL ELEMENTS OF THE MECHANISM OF FORMATION AND USE OF RESOURCE-FINANCIAL POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

У статті розглянуто основоположні елементи організаційно-економічного механізму формування та використання потенціалу машинобудівного підприємства. Визначено особливості їх взаємозв'язків та взаємозалежності у механізмі управління потенціалом та у структурних підсистемах підприємства. В організаційно-економічному механізмі формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу промислового підприємства необхідно виділити три основних підсистеми управління можливостями суб'єкта: функціональну, забезпечувальну та підсистему ціленаправлення. Охарактеризовано мету, функції, завдання управління ресурсно-фінансовим потенціалом. Проведено дослідження складу та взаємовідношення структурних елементів механізму формування та використання потенціалу суб'єкта господарювання.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, потенціал, машинобудівні підприємства, елементи механізму, розвиток потенціалу.

В статье рассмотрены основополагающие элементы организационно-экономического механизма формирования и использования потенциала машиностроительного предприятия. Определены особенности их взаимосвязей и взаимозависимости в механизме управления потенциалом и в структурных подсистемах предприятия. В организационно-экономическом механизме формирования и использования ресурсно-финансового потенциала промышленного предприятия необходимо выделить три основных под-

системы управления возможностями субъекта: функциональную, обеспечивающую и подсистему целеуказания. Охарактеризованы цель, функции, задачи управления ресурсно-финансовым потенциалом. Проведено исследование состава и взаимоотношения структурных элементов механизма формирования и использования потенциала предприятия.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, потенциал, машиностроительные предприятия, элементы механизма, развитие потенциала.

In the article the basic elements of the organizational and economic mechanism of formation and use of the potential of the machine-building enterprise restudied. The features of their interconnections and interdependence in the mechanism of potential management and in the structural subsystems of the enterprise re determined. In the organizational and economic mechanism of the formation and use of the resource and financial potential of an industrial enterprise, it is necessary to allocate three main subsystems – targeting, a functional and a providing subsystem of managing capabilities of the subject. The purpose, functions, tasks of management of resource and financial potential are characterized. The study of the composition and relationship of structural elements of the mechanism of formation and use of the potential of the subject of management has been carried out.

Key words: organizational and economic mechanism, potential, machine-building enterprises, mechanism elements, potential development.

УДК 658.14.17

Маршук Л.М.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницький національний
університет

Постановка проблеми. Засади формування та використання потенціалу будь-якого підприємства визначають його стабільність функціонування на ринку та встановлюють перспективи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Сучасні умови господарювання промислових підприємств вимагають удосконалення підходів до оцінювання можливостей підприємства, управління ресурсно-фінансовим потенціалом та прийняття управлінських рішень, націлених на його розвиток. Одним із важливих завдань керівництва сучасних підприємств є побудова такого механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу, який здатен гармонічно поєднати його функціональні елементи у всіх структурних підрозділах суб'єкта господарювання. Дослідження складу та взаємовідношення елементів даного механізму вимагає використання системного підходу. Лише за такої умови менеджери підприємства отримують очікувані результати від впровадження розробленого механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням особливостей розвитку потенціалу, основ формування та використання можливостей промислових підприємств, процесу їх оцінювання та механізмів управління потенціалом займалися чимало науковців, серед них О.В. Ареф'єва, С.І. Лукашик, В.В. Шмагіна, С.М. Григор'єв, Є.В. Лапін, М. Портер, І.П. Отенко, В.В. Россоха, П.Т. Саблук, І.І. Яковець та ін.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття функціональних складових частин організаційно-економічного механізму формування та використання потенціалу машинобудівного підприємства, особливостей їх взаємозв'язків у структурних підсистемах суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потенціал підприємства визначається рядом показників та чинників, що розкривають його можливості, фінанси, запаси, ресурси, виробничі резерви, які можуть за необхідності бути використані у фінансово-господарській діяльності.

Потенціалу підприємств машинобудівної галузі притаманний імовірнісний характер, оскільки його рівень визначається за найменш розвиненим функціональним елементом, за змінами в якості, співвідношенні ресурсно-фінансового забезпечення, а також за зовнішніми умовами діяльності суб'єкта. Найбільш розповсюдженим та дієвим є системний підхід до аналізу, оцінювання, моніторингу та управління фінансово-господарською діяльністю, зростання рівня прибутковості та продуктивності праці.

Структура потенціалу кожного промислового підприємства як багатовимірного утворення характеризується трьома групами чинників, які визначають увесь діапазон господарювання підприємства, зокрема:

- функціональними, що визначають функціональну діяльність;
- організаційними, які розкривають особливості організації (методи менеджменту) господарювання;
- ресурсними, що упорядковують сукупність ресурсів, потрібних для організації діяльності, здобуття конкурентних переваг, зростання показників ефективності підприємства.

Можливості підприємства визначаються не тільки даними внутрішніми чинниками функціонування, а і впливом зовнішнього середовища. Основне завдання базується на забезпеченні для підприємств умов для успішного отримання пріоритетів відносно існуючих конкурентів на ринку. Для цього фахівцям підприємства варто розглянути та оцінювати усі основні елементи потенціалу: техніко-технологічний, кадровий, фінансовий, організаційно-управлінський, маркетинговий, інноваційний [1, с. 28].

Механізм можна трактувати як надскладну організаційну систему, що є сукупністю різноманітних процесів, для реалізації яких суб'єктам господарювання необхідне забезпечення ресурсами. Спираючись на теоретико-методичні напрацювання науковців, можна дійти висновку, що механізм як категорія на сьогодні не має єдиного трактування. Це пов'язано з існуванням та застосуванням в економічних науках цілого ряду понять (організаційно-економічний, господарський, економічний механізм тощо). Більшість учених, досліджуючи організаційно-економічний механізм, визначають його як:

- систему менеджменту;
- систему етапів досягнення цілей за допомогою використання певного інструментарію;
- сукупність організаційних й економічних складових частин управління, без яких стає неможливою діяльність підприємства та ін.

Варто взяти до уваги, що організаційно-економічний механізм розглядають на рівні підприємства, рівні галузі чи макроекономічному рівні функціонування економіки. Організаційно-еконо-

мічний механізм макро-, мезо- чи мікро- рівнів має пряму залежність із закономірностями суспільно-економічних відносин та особливостями функціонування економічної системи.

Організаційно-економічний механізм формування та використання потенціалу машинобудівного підприємства є сукупністю організаційно-економічних заходів, спрямованих на розвиток як ресурсних, так і фінансових можливостей підприємства та покращення його фінансово-економічного становища. У формуванні моделі організаційно-економічного механізму ресурсно-фінансового потенціалу промислового підприємства, його структурних складових частин важливим є виокремлення системи завдань, основоположних принципів, інструментарію, методів, засад проведення моніторингу впровадження та функціонування даного механізму, визначення об'єктів (керованої підсистеми) та суб'єктів (керуючої підсистеми) механізму управління [2].

В організаційно-економічному механізмі формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу промислового підприємства необхідно виділити три основних підсистеми управління можливостями суб'єкта господарювання, зокрема, функціональну, забезпечувальну та підсистему ціленаправлення (рис. 1).

Функції управління ресурсно-фінансовим потенціалом реалізуються через функціональні елементи управління підприємством: прогнозування, планування, організацію, контроль, аналіз, оцінювання, регулювання та моніторинг.

Метою організаційно-економічного механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств є ефективне формування та раціональне використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства із забезпеченням отримання цілей управління.

Серед завдань механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств варто виокремити такі:

- залучення ресурсів для розвитку потенціалу;
- формування стратегії розвитку потенціалу;
- реалізація розроблених планів із нарощування ресурсно-фінансового потенціалу.

У системі управління підприємством шляхом планування визначаються норми використання ресурсів під час виробничого процесу, формуються кошториси витрат для кожного структурного підрозділу суб'єкта господарювання та результати виробництва та збуту продукції. Саме сформований план (прогноз) відображає цілі підприємства, його основні завдання. Лише функціонування на підприємстві підсистем планування та прогнозування дає змогу провести оцінювання обсягів виробництва продукції, понесеної величини витрат та отриманого рівня прибутковості. Спрогнозувавши можливі зміни у функціонуванні

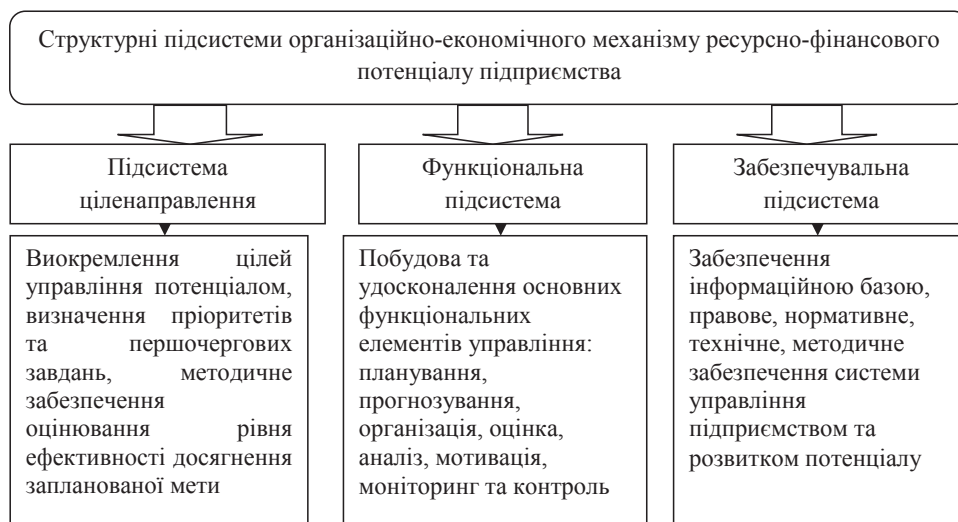


Рис. 1. Структурні підсистеми організаційно-економічного механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств [3, с. 30–31]

підприємства, менеджери можуть вчасно зреагувати, прийнявши відповідні управлінські рішення, забезпечивши можливість подальшого досягнення поставлених цілей.

Аналіз ресурсно-фінансового потенціалу суб'єкта господарювання займає важливе місце в управлінні підприємством. Це зумовлено тим, що, крім визначення становища фінансово-господарської діяльності в конкретний період, аналіз потенціалу дає змогу визначити фронтальні закономірності розвитку. З метою формування ефективної стратегії використання ресурсно-фінансового потенціалу, прийняття вдалих рішень менеджерам необхідно володіти більш широким спектром інформаційних даних.

Координація у механізмі формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівного підприємства визначає, що під час планування необхідно брати до уваги усі структурні частини системи та їх взаємозв'язок. Принцип інтегрованості встановлює рівень ефективності прогнозування та планування під час управління потенціалом. Сформовані стратегічні орієнтири повинні передбачати можливість реалізації на всіх рівнях управління, в усіх структурних підрозділах. Саме в цьому проявляється принцип інтеграції. Моніторинг як функціональна складова частина управління відіграє велику роль під час формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу суб'єкта господарювання. Без моніторингу унеможливується групування інформаційних даних щодо можливостей розвитку потенціалу підприємства, їх подальша оцінка, виявлення та корегування чинників впливу на суб'єкт господарювання.

Система методів, що використовується у моніторингу формування та використання потенціалу підприємств машинобудівної галузі, надає змогу передбачати зміни у потенціалі суб'єкта господа-

рювання. Моніторинг є обов'язковою складовою частиною управління потенціалу, а його інструментарій повинен бути гармонічно поєднаний із функціональними підсистемами управління. Регулювання як функціональний складовий елемент управління ресурсно-фінансовим потенціалом підприємства передбачає внесення змін у плани на шляху реалізації поставленої мети, внесення коригувальних змін, у разі, якщо такі рішення були прийняті управлінським персоналом на основі аналізу та оцінювання показників ресурсно-фінансового потенціалу [4, с. 244–245].

Для того, щоб створити ресурсний потенціал, адаптований до ринкового середовища, необхідно мати не тільки оцінку його стану, а й оцінку резервів ресурсозбереження і подальшого розвитку. Якщо для першої оцінки достатньо сформувати систему узагальнюючих показників, то для другої – необхідно врахувати певну сукупність факторів і умов використання ресурсів підприємства. В економічній літературі виділяється широкий спектр методів для оцінювання розвитку ресурсного потенціалу підприємства, застосовуються різні показники. Доцільно виділити такі основні підходи:

- продуктовий підхід, який полягає у визначенні конкурентоспроможності ресурсного потенціалу на основі оцінки конкурентоспроможності продукту або товарних груп підприємства;
- статусний підхід, який полягає у визначенні показників конкурентного статусу підприємства;
- експертний підхід, що полягає в оцінюванні різних факторів, які формують ресурсний потенціал підприємства, шляхом урахування експертних оцінок [5, с. 145].

Основним призначенням організаційних механізмів у складі комплексного механізму управління є формування і посилення організаційного потенціалу підприємства як складової частини ресур-

сів управління, які забезпечують вплив на чинники виробництва. Формування організаційного потенціалу досягається: проектуванням структури суб'єкта і формуванням його як цілеспрямованої виробничо-господарської системи; організацією діяльності компанії відповідно до встановлених цілей діяльності, зокрема, створенням корпоративних норм; організацією управління діяльністю компанії, зокрема плануванням та інформаційним забезпеченням діяльності; реструктуризацією компанії і реорганізацією її діяльності й управління діяльністю відповідно до змін потреб суспільства, цілей компанії і стану зовнішнього середовища.

За природою основних параметрів організаційного процесу конкретні організаційні механізми можна поділити на: організаційно-структурні, які здійснюють впливи, що управляють, шляхом формування організаційних структур та їх реструктуризації; організаційно-технічні, які здійснюють вплив на технічні, соціотехнічні і технологічні параметри виробничого процесу; організаційно-економічні, які здійснюють вплив на економічні параметри виробничо-господарської діяльності; організаційно-адміністративні (вплив на діяльність персоналу); комплексні, які володіють всіма або декількома названими ознаками.

Організаційний потенціал підприємства машинобудівної галузі можна представити як сукупність механізмів, які його реалізують, зокрема:

- структурні – визначення структури господарювання; організаційної побудови; характерних ознак структури ринку;
- механізми корпоративного планування – поточне прогнозування, стратегічні цілі;
- інформаційні механізми – сукупність економічних показників, даних щодо їх тенденцій;
- науково-технічна інформація – дані маркетингової служби тощо;
- організаційно-технічні механізми, до яких належать сертифікація, ліцензування, стандартизація та безпосередньо особливості організації управління на підприємстві [6, с. 146–147].

Висновки з проведеного дослідження.

З метою виокремлення напрямів підвищення ефективності використання можливостей підприємства, необхідним є аналіз сучасного стану ринкових умов, прогнозування їх змін, опрацювання згрупованих даних та впровадження ефективного механізму управління потенціалом підприємства. Функціональні елементи управління ресурсно-фінансовим потенціалом реалізуються через складові частини менеджменту підприємства: прогнозування, планування, організацію, контроль, аналіз, оцінювання, регулювання та моніторинг. Концептуальні засади формування даного механізму знаходяться у прямій залежності від обраної мети функціонування суб'єкта господарювання, стратегічних орієнтирів розвитку фінансово-господарської діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Войцеховская И.А. Потенциал предприятия как основа его конкурентоспособности / И.А. Войцеховская // Проблемы современной экономики. – 2005. – № 1. – С. 27–35.
2. Актёлова О.П. Формирование организационно-экономического механизма управления / О.П. Актёлова // IX Всероссийская научно-техническая конференция с международным участием, посвященная 385-летию со дня основания г. Красноярска [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s070/s070-001.pdf>.
3. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом будівельних підприємств : [монографія] / І.В. Філіпішин, О.А. Овечкіна. – Севе́родо́нецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 148 с.
4. Отенко І.П. Формування механізму управління економічним потенціалом підприємства / І.П. Отенко // БізнесІнформ. – 2015. – № 3. – С. 241–246.
5. Плаксюк О.О. Механізм формування ефективної системи ресурсного потенціалу підприємства / О.О. Плаксюк // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. – 2015. – № 2. – С. 140–147.
6. Пан М.П. Конспект лекцій з дисципліни «Управління потенціалом підприємства» / [М.П. Пан, В.І. Торкатюк, О.С. Вороніна]; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 159 с.

REFERENCES:

1. Voytsekhovskaya I.A. Potentsial predpriyatiya kak osnova yego konkurentosposobnosti / I.A. Voytsekhovskaya // Problemy sovremennoy ekonomiki. – 2005. – № 1. – S. 27–35.
2. Aktolova O.P. Formirovaniye organizatsionno-ekonomicheskogo mekhanizma upravleniya / O.P. Aktolova // IKN Vserossiyskaya nauchno-tekhnicheskaya konferentsiya s mezhdunarodnym uchastiyem, posvyashchennaya 385-letiyu so dnya osnovaniya g. Krasnoyarska [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s070/s070-001.pdf>.
3. Organizatsiyno-yekonomichniy mekhanizm upravlinnya resursnim potentsialom budivelnykh pidpriemstv : [monografiya] / I.V. Filipishin, O.A. Ovechkina. – Severodonetsk: vid-vo SNU im. V. Dalya, 2017. – 148 s.
4. Otenko I.P. Formuvannya mekhanizmu upravlinnya yekonomichnim potentsialom pidpriemstva / I.P. Otenko // BiznesInform. – 2015. – № 3. – S. 241–246.
5. Plaksyuk O.O. Mekhanizm formuvannya yefektivnoyi sistemi resursnogo potentsialu pidpriemstva / O.O. Plaksyuk // Bukhgalterskiy oblik, analiz ta audit: problemi teoriyi, metodologiyi, organizatsiyi. – 2015. – № 2. – S. 140–147.
6. Pan M.P. Konspekt lektsiy z distsiplini «Upravlinnya potentsialom pidpriemstva» / [M.P. Pan, V.I. Torkatyuk, O.S. Voronina]; Khark. nats. akad. misk. gosp-va. – KH. : KHNAMG, 2011. – 159 s.

**STRUCTURAL ELEMENTS OF THE MECHANISM OF FORMATION
AND USE OF RESOURCE-FINANCIAL POTENTIAL OF THE ENTERPRISE**

Modern conditions of economic activity of industrial enterprises require improvement of approaches to assessing the possibilities of the enterprise, management of resource and financial capacity and making managerial decisions aimed at its development. One of the important tasks of management of modern enterprises is the construction of such mechanism for the formation and use of resource and financial potential, which can harmoniously combine all its functional elements, in all structural subdivisions of the subject of economic activity. The study of the composition and relationship of elements of this mechanism requires the use of a systematic approach. Only in such situation, business managers receive the expected results from the implementation of the developed mechanism for the formation and use of resource and financial capacity.

The purpose of the article is the disclosure of functional components of the organizational and economic mechanism for the formation and use of the potential of the machine-building enterprise, the peculiarities of their interconnections in the structural subsystems of the business entity. The potential of enterprises in the machine-building industry is characterized by a probabilistic nature, since its level is determined on the basis of the least developed functional element, from changes in quality, the ratio of resource and financial security, as well as external conditions of the subject. Functions of management of resource and financial potential are realized through functional elements of enterprise management: forecasting, planning, organization, control, analysis, evaluation, regulation and monitoring.

The organizational and economic mechanism of the formation and use of the potential of the machine-building enterprise is a combination of organizational and economic measures aimed, first fall, at developing both the resource and financial capabilities of the enterprise and in general, improving its financial and economic situation. The purpose of organizational and economic mechanism of formation and use of resource and financial potential of enterprises is effective formation and rational use of resource and financial potential of the enterprise with the provision of obtaining management objectives. In order to distinguish the primary directions of increasing the efficiency of using the company's capabilities, it is necessary to analyze the current state of market conditions, forecast their changes, workout the grouped data and introduce an effective mechanism for managing the potential of the enterprise.